

IN DIALOGUE

Intersectional readings of (be)longing, migration and knowledge production

ANNA LUNDBERG AND FATANEH FARAHANI

Keywords

Transversal dialogue, intersectionality, migration, belonging, knowledge production

Summary

The dialogue-based article departs from our persistent research engagement with intersectional feminist approaches and questions related to racialisation, representation, locationality and positionality. We focus on the notion of home and homelessness, longing and belonging, migration and knowledge production.

Some of the troubling questions we engage with are: How are the (im)possibility of feeling at home, migratory subject positions, and knowledge production conditioned by shifting socio-political contexts, culturally coded circumstances and the conceptualisation of difference? How do constantly shifting and intersected power hierarchies (re)shape the conceptualisation and (re)presentation of the certain types of knowledge and knowledge-makers through academic production, and through literary and visual means?

These questions are discussed in dialogue between us, two Swedish gender researchers interested in cultural practices and cultural representations. The article unfolds through a dialogical method where, initially, our respective positions and research inputs, in relation to the article's questions, are presented. The article continues to discuss the very same questions predominantly through different literary and visual examples. Chimamanda Ngozi Adichies' TED talk, "The Danger of a Single Story", has an evolving and central role in our dialogue. By linking different examples to the existing intersecting institutionalised power relations, we show that the personal is institutional.

Chimamanda Ngozi Adichie

Stories matter.

I en artikel om hemhörighet, migration och kunskapsproduktion söker Anna Lundberg och Fataneh Farahani nya former för att problematisera ständigt angelägna problem. Med fokus på korsningar och gränser mellan etnicitet, genus, plats, rasifiering och sexualitet utvecklas en metodologiskt innovativ ansats med transversalt dialogiska rötter.

I DIALOG

Intersektionella läsningar av hemhörighet, migration och kunskapsproduktion

ANNA LUNDBERG OCH FATANEH FARAHANI

Den här artikeln bygger på ett utbyte av forskningsbaserade tankar kring temat hemhörighet, migration och kunskapsproduktion, detta med fokus på intersektioner mellan rasifiering, geografisk plats, positionering, genus och sexualitet. Syftet är att i dialog undersöka dessa teman. Frågorna vi ställer är: Hur hör (o)möjligheten att göra/uppleva hemhörighet, migration och kunskapsproduktion ihop med sociopolitiska kontexter, kulturellt kodade situationer och dess produktion konceptualisering av skillnad? Hur genomsyras frågor om hemhörighet, migration och kunskapsproduktion av skiftande och intersektionella makthierarkier?

Dessa frågor kommer att behandlas i dialog mellan oss, två genusforskare, en med inriktning på etnografi och en med inriktning på representationer i text. Vi befinner oss båda inom fältet kulturstudier. Inledningsvis kommer artikelns dialogiska metod beskrivas. Vi beskriver också våra forskningsmässiga ingångar i relation till artikelns frågor. I resterande del av texten för vi en dialog kring artikelns frågeställningar.

Forskning i dialog: metod och metodologi

Akademisk textproduktion är kringskuren av intersektionella strukturer och av normer kring språk och stil. Dessa förutsättningar för akademiskt

skrivande producerar epistemologiska effekter (Windel 2017). Våra kunskaper och vårt skrivande är formade inom dessa strukturer, men med den här dialogen vill vi arbeta med en annan metod för produktion av kunskap än den gängse. Rent praktiskt svarar artikeln mot ett behov av att i brevväxlingens form utbyta tankar kring artikelns frågor. Vi har under många år diskuterat, träffats och arbetat tillsammans. Tiden är ofta frustrerande knapp, frågorna får inte det utrymme och kontinuitet de kräver. Att skriva och skriva om/revidera i dialog ger mer utrymme i termer av tid och tanke. Att skriva i dialogform är i vår erfarenhet också lustfyllt såtillvida att det i viss mån är oförutsägbart. Den text som skapas blir en annan än om vi, var för sig, skulle skrivit varsin artikel. Detta eftersom dialogen kräver att parterna förmår haka i varandras inlägg och arbeta vidare utifrån det, delvis associativt, men också med förankring i tidigare tillägnad kunskap och referensram. Det dialogiska artikel-skrivandet kan således betraktas som en praktikalisering av grunden för allt akademiskt arbete: kunskapsproduktion i dialog med andra röster, uttryck och tidigare forskning.

Att skriva akademisk text i dialogform ställer andra krav än såväl samförfattande som enskilt skrivande. Det förutsätter intresse för självreflexivitet, improvisation och en vilja att skifta riktning när dialogpartnern presenterar nya motiv och idéer. Vi tar här utgångspunkt i Nira Yuval Davis (1999) begrepp transversal dialog och i begreppsparet *rooting/shifting*.

Davis metod härrör ur fredsaktivistiskt arbete och betonar att olika perspektiv kan vara inkompatibla, men att parterna i dialog ska befinna sig i rörelse, mellan att reflektera över den egna positionen, och att lägga ner möda på att skifta, sätta sig in i den/de andras perspektiv. På så sätt betonas jämlikhet och omsorg framför konsensus. Davis framhåller att kunskap om komplexa fenomen främjas genom dialog mellan olika kontextualiserade perspektiv och positioner. Att arbeta akademiskt med transversal dialog är självklart en helt annan sak än att göra det i fredsaktivism. Likväl menar vi att metodens grundidé kan tillämpas i båda dessa sammanhang. Det attraktiva i Davis metod, översatt till akademisk textproduktion, är att den vare sig hemfaller åt konsensus eller antagonism. Metoden i sig tvingar parterna att sätta åt sidan dessa betydligt mer bekväma och i akademiska sammanhang konventionella tillvägagångssätt. Att parterna drar åt olika håll ska betraktas som en tillgång, snarare än ett problem (Lykke 2011), samtidigt som intresset att följa den andres tankegång är grundläggande. Ett exempel på en sådan dialog är en artikel skriven av konstnärliga forskaren Annica Karlsson Rixon och etnologen Lena Martinsson (2013).

Dialogen som metafor har också bäring på artikelns sätt att hantera empiri, referenser och kunskapsproduktion. Prefixet *dia-* kommer från grekiska och betyder tvärs, isär eller mellan. Vi tar här fasta på det skillnadsskapande i tvärs, isär och mellan för att beskriva vår syn på empiri, referenser och kunskapsproduktion och

vikten av att kritiskt granska hur källor till kunskap värderas, vad som åberopas eller ej. Med litteraturteoretikern Gayatri Chakravorty Spivak (1999, 2003, 2008) vill vi understryka vikten av att erkänna den akademiska kunskapsproduktionens dialog med, och därmed beroende av, den kunskapsproduktion som äger rum bland subjekt och grupper aktiva på arenor och i sammanhang belägna långt ifrån, och ofta hierarkiskt underordnade universitetens domäner. En central ambition i artikeln är att föra diskussionen på en nivå av levd erfarenhet och erfarenhetsnära gestaltning, snarare än i form av diskursiva överflygningar. Det kommer i sig att återspeglas i vårt val av referenser. Här ligger artikelns epistemologiska utgångspunkt. Vi är båda rotade på det kulturvetenskapliga forskningsfältet och hämtar därmed en stor del av vår kunskap i kulturella representationer och i levd erfarenhet. Ett litterärt verk eller en muntlig berättelse kan bidra med perspektiv som en teoretisk abstraherad text, sakprosa och policydokument inte förmår tillgängliggöra. Detta har av Saskia Sassen (2014) beskrivits som vikten av att utgå från terrängen, snarare än från kartan:

Rather than giving meaning to facts by processing them upward through theorization, I do the opposite, bringing them down to their most basic elements in an effort to de-theorize them. Through such de-theorizing, I can then revisit inequality, finance, mining, land grabs, and much more in order to see what we would miss with more abstract categorizations. (Sassen 2014: 6)

Rosi Braidotti (1994) har även hon ifrågasatt behovet av fler stora teoribygggen. Likaså har bell hooks (1989, 2005) inspirerat oss med sin framskrivning av kunskapsproduktion och teoretiserande som plats för helande, och av att könat och rasiferat kunskapande positioneras och bedömas olika. Våra citeringspraktiker kan sålunda delvis betraktas som en typ av avteoretisering, detta eftersom våra kunskapskällor finns på andra platser än de teoretiska och tillmäts ett minst lika stort förklaringsvärde. I den här texten utgör exempelvis den nigeriansk-amerikanska skönlitterära författaren och antirasistiska aktivisten Chimamanda Ngozi Adichies arbete den röda tråden, inte främst som empiri, utan som epistemologisk orienteringspunkt.

Nedan inleds vår dialog med en presentation av oss, författarna.

Migration, hemhörighet och kunskapsproduktion: två forskares utgångspunkter

FARAHANI: I mitt arbete om konstruktioner av diasporiska femininiteter, maskuliniteter och sexualiteter (Farahani 2007, 2012, 2013) har jag framför allt försökt förstå människors erfarenhet av migration med fokus på genus och sexualitet. Det

betyder att jag har tittat på hur migration påverkar genusförhållanden och sexualiteter och tvärtom. Under resans gång har jag känt mig dragen till idén om ”hemmet”. Jag har frågat människor som jag intervjuat: ”Var är hemma?”, ”Var känner du dig hemma?”. Jag har diskuterat processen kring när en plats förvandlas till ”hemma”. Jag har med hjälp av Avtar Brahs (2002) pionjärbete om könad diaspora pekat på skillnader mellan ”en längtan efter att känna sig hemma” och ”en längtan efter att kalla en plats hem”. Genom att fokusera på vem som reser och under vilka omständigheter, visar Brah hur den diasporiska myten om att återvända hem kan upplevas som mer problematisk för vissa grupper i en diasporisk gemenskap, såsom exempelvis kvinnor, homosexuella och politiska aktivister. Individer förhandlar oavbrutet för att skapa hem och på så sätt är hemmet aldrig en fix och färdig plats.

Jag har också lagt vikt vid hur deltagarna i min forskning uttrycker motsägelsefulla känslor inför hemmet och hemhörighet. Intervjupersonernas berättelser utmanar uppfattningen om ”hemma” som en fast ursprungsplats. Olika faktorer som kön, klass, etnicitet, ålder och sexualitet har en direkt inverkan på hur och om vi upplever och minns ett ”hem”. Därför kan ”hemmet” vara en källa till trygghet alternativt otrygghet, inkludering eller exkludering, och ibland båda samtidigt (Brah 2002). Människor kan också börja känna sig främmande, alienerade, eller desorienterade på platser som de tidigare kallat ”hemma”. Konsekvensen av det är inte nödvändigtvis att en känner sig hem-

lös utan, för att använda Homi Bhabhas (2001) ord, en känner sig ”unhomed” – utan hem. ”Unhomed” är ett tillstånd vars resonans kan höras tydligt i berättelser som förhandlar makt och kulturell skillnad från många olika platser och många olika historiska sammanhang.

Frågorna om hemma, gäst och värd har fortsatt att vara centrala i mitt nuvarande projekt om gästfrihet i relation till migration. Vem är värd? Vem är gäst? Kan någon vara både gäst och värd? Hur kan värd-position frånta/dementera andras rätt och möjlighet att känna sig hemma? Hur måste en bete sig och/eller i vilken mån måste någon vara och bete sig tacksamt och avhålla sig från att kritisera värden för att vara kvalificerad som gäst? Delar gästfrihet (hospitality) och fientlighet (hostility) samma gråzon? En gästfri (hospitable) värd kan bli ogästvänlig (inhospitable) om gästen inte beter sig som värden förväntar sig eller inte visar tillräcklig tacksamhet. De här frågorna har både en emotionell och intellektuell sida, och de har följt mig under mitt långvariga diasporiska liv i olika västerländska sammanhang. Jag är intresserad av att undersöka den globala migrationens tillstånd med hjälp av gästfrihet som analytisk ingång. Gästfrihet i relation till global migration har flera motsägelsefulla bottenar och betydelser. Samtidigt som gästfrihet är till synes godartad, generös och inkluderande förstärker den vikten av den suveräna staten och de otvivelaktiga medborgarna som godhjärtade och överordnade, som *kanske* vill dela med sig av sin tid och sitt utrymme.

Som Mireille Rosello (2001) argumente-

rar; att i en era av postkolonial gästfrihet välkomna någon i sitt hem behöver nödvändigtvis inte destabilisera ens privilegier, utan är i själva verket dess manifestation. På så sätt går det att använda gästfrihet som analytisk ingång för att förstå vithet. Gästfrihet knyts till reproduktionen av god vithet. I huvudsak är det vita vi:et gott eftersom det står för värden såsom tolerans, solidaritet, jämställdhet, demokratisk och jämlik moral, vi är välkomnande, vi gillar integration. I enlighet med en sådan retorik av vit generositet och gästfrihet framstår handlingar i form av gränskontroller, hårda immigrationsregler och fientlig politik enligt Kelly (2006) som ansvariga och nödvändiga. Vi har bevittnat sådana diskussioner under senaste tiden i Sverige, hur regeringen och alliansen presenterar skärpning av asylregler som just nödvändiga. Representationer av vit gästfrihet saknar inslag där det vita vi:et också beskrivs som bidragande faktor till nuvarande "migrationskris". Det vita vi:et och dess historiska och samtida geografiska och ekonomisk-politiska handlingar och rörelser friskrivs från ansvar för varför massmigration överhuvudtaget äger rum. Eftersom kvinnor historiskt stått inte bara för gästfrihet inom hemmet, utan röstat, upprätthållit och stått för en "gästfriare" politik, är jag slutligen intresserad av att förstå och analysera den krångliga relationen mellan gästfrihet och kön.

Frågor om representationer är centrala i nästan allt jag har gjort under min akademiska resa – och mitt privata liv – de är inte nödvändigtvis ömsesidigt exklusiva. Därför värdesätter jag att ha en dialog just

med dig. Du har behandlat och närläst viktiga aspekter av maktutövanden genom att fokusera på representation.

LUNDBERG: I mitt arbete med analys av representationer, text och kultur har jag, liksom många andra feministiska forskare, intresserat mig för frågor om inkludering och exkludering, hur dessa processer organiseras hierarkiskt och i termer av agens. Det som utmärker mitt arbete med dessa frågor är en ambition att bryta ner övergripande teoretiska förklaringar på mikronivå, detta med syftet att belysa hur processer av exkludering, inkludering och hierarkisering upplevs och gestaltas i specifika praktiker bundna till tid och rum. Jag har alltså ofta fokuserat på detaljerna, på att närläsa hur dessa mekanismer gestaltas i praktiken, men också hur motstånd etableras. Det har genomgående skett utifrån ett intersektionellt perspektiv, där genus, etnicitet, rasifiering, klass, geografisk och socioekonomisk hemhörighet och sexualitet varit centrala aspekter. På så sätt har jag exempelvis undersökt hur nyliberal ekonomisk-politisk ordning skapar känslor av hemlöshet, hur olika subjekt i relation till rasifiering har olika möjlighet att känna hemhörighet i akademiska sammanhang, men också hur svenskhet och vithet som grund för nationen som hem omförhandlas och ifrågasätts i queera och intersektionella politiska handlingar (Lundberg 2008, 2012; Lundberg och Werner 2016). Det ska också sägas att på områdena feministiska postkoloniala studier, feministiska studier om migration och diaspora är jag mindre skolad än du.

Min akademiska hemhörighet finns i intersektionella kulturstudier med fokus på olika typer av sociala och kulturella sammanhang och företeelser. I relation till den här dialogen är det mer som så att jag har läst dina texter och inspirerats av dina formuleringar kring hemhörighet och tankar om hemmet i relation till diasporan. Orsaken till att jag vill genomföra det här samarbetet med dig är att jag ser potentiella synergieffekter mellan den kunskap du producerat mot bakgrund av dina etnografiska studier och mitt intersektionella tänkande där närläsning och analys av samtidens kulturella uttryck betraktas som av stor vikt.

Närläsningar har den fördelen att de förmår klä ofta abstrakta och svår-gripbara känslor och erfarenheter i ord, detta genom att mångordigt, intensivt och närgånget beskriva en erfarenhet eller känsla eller ett tillstånd så att det blir påtagligt, kännbart. Den akademiska närläsningen liknar på så sätt den skönlitterära gestaltningens förmåga att beskriva undanlidande och samtidigt ofta plågsamt påtagliga upplevelser och dimensioner av exempelvis migration. Här skiljer sig i mina ögon skönlitteratur från exempelvis film då litteraturen kan ägna sida upp och sida ner åt att beskriva ett specifikt tillstånd. Jag kan inte nog betona hur viktig jag tycker att den här typen av kunskap är. När du berättar om ditt projekt om gästfrihet, migration, makt, privilegier och godhet associerar jag exempelvis till en scen ur Chimamanda Ngozi Adichies roman *Americanah* (2013) där just dessa förhållanden skildras med precision. Huvudpersonen Ifemelu, som migrerat från Nigeria till USA, deltar i ett party frekventerat av individer från den rika, vita amerikanska överklassen. I mötet med Ifemelu berättar de för henne om olika afrikanska välgörenhetsprojekt de finansierar:

Ett gift par berättade om sin safari i Tanzania. ”Vi hade en underbar guide och nu finansierar vi hans äldsta dotters skolgång”. Två kvinnor pratade om sina donationer till ett underbart välgörenhetsprojekt i Malawi, som borrade brunnar, om ett underbart barnhem i Botswana och ett underbart mikrofinanskooperativ i Kenya. Ifemelu iakttog dem intensivt. Det fanns något lyxigt med välgörenhet som hon inte kunde identifiera sig med och själv saknade. Att ta ’välgörenhet’ för given och njuta i fulla drag av denna godhet mot människor man inte kände; kanske föddes den ur att ha haft igår och ha idag och lugnt räkna med att ha imorgon. Detta avundades hon dem. /---/ Ifemelu /---/ önskade, plötsligt och förtvivlat, att hon var från det land som gav och inte det som tog emot. Att få vara en av dem som hade och därför kunde sola sig i glansen att få vara en av dem som ger, att få vara en av dem som hade råd med överflödande medlidande och empati. Hon gick ut på terrassen för att andas frisk luft. (Adichie 2013: 212)

I romanens form stannar inte skildringen vid att konstatera maktskillnadernas existens, utan går vidare för att gestalta hur dessa upplevs, och hur upplevelsen ger andnöd.

FARAHANI: Detta är ett mycket talande exempel. Det visar inte bara hur detta att vara gästfri är sammanvävt med privilegier. Det visar också hur gästfria praktiker skymmer undan ansvar: Vilka är ansvariga för migrationskriser, vem tjänar på krig och andra kriser som ligger bakom massmigration och vilka tjänar inte bara pengar på det utan får dessutom gott rykte för att de tar emot en bråkdel av de människor som tvingas att fly?

LUNDBERG: Javisst är det så. Ett annat exempel: Du har beskrivit hur upplevelsen av hem och hemhörighet är intimt förknippad med vilka kroppar som förlängs av rummet, blir en självklar del av ”hemmet” och vilka som betraktas som brott mot rådande normer, som invaderande ockupanter (Farahani 2015). Dessa upplevelser, som också beskrivits ingående av Sara Ahmed i ”Vithetens fenomenologi” (2010), konkretiserar och förkroppsligar de ofta outtalade normer som bygger inkludering och exkludering. För mig är en av de starkaste delarna i Ahmeds artikel den där hon beskriver hur det är då hon själv ska ta sig genom passkontrollen på väg in i USA. I övrigt är artikeln förhållandevis teoretisk, men här kommer upplevelsen av gränserna mellan hemhörighet och främlingskap fram i all sitt unisont undanglidande och påfallande obehag:

Jag anländer till New York med mitt brittiska pass kramat i handen. Räcker över det. Han tittar på mig och tittar sedan på mitt pass. Jag vet vilken fråga som ska komma. ”Var kommer du ifrån?” Mitt pass anger min födelseort. Storbritannien, säger jag. Jag får lust att lägga till, ”kan du inte läsa. Jag är född i Salford”, men jag hejdar mig. Han tittar ner på mitt pass, inte på mig. ”Varifrån kommer din far?” Det var samma sak förra gången jag kom till New York. Det är den fråga som ställs mig numera, som ska lokalisera det suspekta, inte i just min kropp utan som något nedärvt inom familjen, nästan som dåliga anlag. (Ahmed 2010: 63)

Både för dem som känner igen Ahmeds erfarenhet och för dem som aldrig tvekat över huruvida de kommer att passera eller ej tänker jag att den här typen av texter är av vikt. På ett annat sätt än den abstraherande teoretiska ansatsen förmedlar de upplevelsen av diskursens möte med kroppens materialitet. Det är kunskap som behöver uppvärderas och som kan spela en avgörande social och politisk roll.

Det du, Brah (2002) och Bhabha (2001) beskriver som ”hemmet som villkorat” och den samtidiga in- och exkluderingen i ”unhomed” får mig också att tänka på Annika Thors (1996) ungdomsroman *En ö i havet*; en skönlitterär skildring av två judiska flickor, Steffie och Nellie, som 1939 sätts på tåget av sina föräldrar för att undkomma naziregimen och placeras i fosterfamiljer (varsin, de får alltså inte bo tillsammans) på en otillgänglig ö utanför den svenska Västkusten. Thor skildrar närgånget och ur barnperspektiv hur hemhörighet i det svenska kustlandskapet villkoras, inte bara av färgen på ditt hår. Villkoret manifesteras också i färdigheter som att kunna cykla och simma. Att inte kunna cykla eller simma framstår som mycket osvenskt och konstigt och spelar en central roll i upplevelsen av utanförskap hos de två flickorna som är uppvuxna i Wiens urbana övre medelklass. Specificiteten i såväl Thors som Ahmeds och Adichies skildringar förmedlar kunskap som inte diskursiva överflygningar förmår ge.

Med utgångspunkt i Adichies Ted-talk

FARAHANI: De röster du lyfter fram visar hur rasifierade författares skrivande och rasifierade forskares kunskapande och erfarenheter har skapat en legitim misstro mot etablerade historieskrivningar. Ett relevant exempel att diskutera här är hur feministisk historieskrivning har konstruerats. Enligt Ann Stoler grundar vi det vi vet på vad vi tror har ägt rum i det förflutna. Denna epistemiska vana (Stoler 2010) tenderar att skapa likformiga berättelser om feminismens framväxt baserade på den angloamerikanska feministiska historien (Hemmings 2011) och betraktas som tidsmässigt och rumsligt icke-specifika. Ett viktigt exempel på sådana ”epistemiska vanor” som tenderar att skapa homogena unifierande berättelser, både förr och nu är dominansen av vågbaserade representationer i berättelser om feminismens historia. Dessa vågbaserade berättelser är dock både tidsmässigt och rumsligt specifika och avgränsade, och är därför också exkluderande (Tripp 2006; Graff 2007; Caughie 2010). Vågmetaforens toppar upprepar en angloamerikansk historia och dess specifika tider och händelser (i USA och Storbritannien), medan andra historier förblir osynliga. Det är en metafor-baserad historieskrivning som osynliggör många feministiska rörelser, som diskvalificerar andra feministiska rörelsers krav, metoder och strategier som oviktiga eller till och med anti-feministiska.

Låt mig ge ett exempel. För ett tag sedan blev jag ombedd att bidra med ett lättillgängligt kapitel om feministisk teori och rörelse till en antologi avsedd för studenter. Efter ett försök insåg jag att jag var inkapabel att uppfylla redaktörernas önskemål utan att reproducera samma problematiska angloamerikanska historieskrivning som jag ifrågasatt under hela mitt akademiska och aktivistiska liv. En historieskrivning som genom eliminering av andra kvinnors kamp

för jämställdhet har gjort en grupp vita medelklasskvinnor i USA och Storbritannien representativa för alla kvinnors kamp. Deras kamp har också senare presenterat sig själv som en förebild för andra och har gjort sin agenda till alla kvinnors agenda. Allt detta är ingen ny kunskap, men att jag inte kunde skriva en pedagogisk enkel berättelse berodde på, för att använda Stuart Halls (1996) begrepp, den obligatoriska eurocentriska kunskapsproduktionen som framställer vissa berättelsen som möjliga och oundgängliga och andra som marginaliserade undantag, som aspekter som krånglar till det pedagogiska och linjära i framställningen. Kvinnor från Mellanöstern, latinamerikanska eller indiska kvinnor; deras kamp och kunskapande får aldrig benämningen kvinnorörelse eller feministisk teori på samma sätt som angloamerikanska kvinnors kamp och kunskapsproduktion. Hur tänker du kring detta?

LUNDBERG: Jag tänker att vågmetaforen och dess berättelse just skapat en känsla av hemhörighet i den feministiska historien; ett vi-i-kontinuum och ett feministiskt kitt mellan somliga, men inte mellan andra. Det intressanta är att vågmetaforens ensidighet blir glasklar så fort det självklara påpekas; att den utgör ett dramaturgiskt urval, en berättelsepraktik och ett utsnitt. Metaphorer kan vara bra att ha när vi ska förmedla olika skeenden, men här blir det tydligt att språket inte är ett oskyldigt verktyg. Tvärtom, språket präglas av maktförhållanden, av in- och exkludering, vissa saker lyfts fram i förgrunden och andra ignoreras när berättelser skapas. Det är den återkommande frågan om kunskapens villkor och förhandlingen eller kampen om vad och vilka som framstår som tillräckligt viktigt/viktiga för att tas med i våra referenser och litteraturlistor. Frågan är då vad som kan användas istället för vågmetaforen när vi berättar om kunskapsproduktion, historia och politik i feministiska och intersektionella sammanhang? Jag vill här föreslå en ny metaforik genom att ta utgångspunkt i Adichies Ted-talk på temat "The danger of a single story" (2009). Adichie illustrerar här hur, i skönlitteratur och i vardagslivets talhandlingar och repeterade sanningar, olika grupper och individer marginaliseras och formas av praktiker där en och endast en sammanhängande berättelse lyfts fram (såsom är fallet med den feministiska vågmetaforiken). Adichie tar utgångspunkt i sitt eget liv och berättar hur hon i Nigeria som barn till akademiker läste barnböcker som utspelade sig i Storbritannien, där karaktärerna drack *ginger beer*, lekte i snön, hade rakt hår i flåtor och konstant pratade om vädret. När hon själv sedan som barn började skriva skönlitterära berättelser handlade dessa om just den typen av levd erfarenhet, baserad i brittiska barnsubjekt. Det tog lång tid för henne att inse att sådana som hon själv, barnsubjekt som åt mango, hade krulligt hår och aldrig pratade om vädret, också kunde ta plats i skönlitterära berättelser. Frågan hon ställer, och som kopplar tillbaka till din fråga om feministisk historieskrivning, är: Vem får ta plats i berättelser, vem skriver dem, och hur påverkar det innehållet? Adichie går vidare och redogör för hur det var då hon flyttade från

Nigeria till USA för att studera. Hennes amerikanska rumskamrat blev förvirrad över Adichies brist på igenkännbara exotiska afrikanska kulturella drag. Det faktum att Adichie visste hur man hanterar en elektrisk spis gjorde exempelvis rumskamraten förvånad. Rumskamraten bad Adichie spela upp ett exempel på "tribal music" och blev besviken när Adichie tog fram ett album med Mariah Carrey. Rumskamraten hade en bild av människor i Afrika som unisont fattiga, med helt andra kulturella vanor än hennes egna. Rumskamraten hade en och endast en berättelse om livet på den afrikanska kontinenten, med inget utrymme alls för nyanser, skillnader eller överlappningar. Adichie reflekterar också i sitt Ted-talk över sina egna felslut baserade på *single stories*, formulerade från hennes egen position i den nigerianska och amerikanska urbana medelklassen, där hon under perioder tagit för givet att människor på den nigerianska landsbygden, eller på andra sidan av den amerikanska gränsen mot Mexiko för den delen, på grund av fattigdom, inte är förmögna att göra eller representera någonting alls, bortsett från just fattigdom, och därmed lever ett oestetiskt och ovärdigt liv, alla på ett och samma sätt. I Adichies egen, begränsade *single story* var dessa människor fattiga, punkt slut. Hon sammanfattar faran med, och maktmekanismerna inbyggda i en *single story* med:

So that is how to create a single story: Show a people as one thing, as only one thing, over and over again, and that is what they become. /---/ The single story creates stereotypes, and the problem with stereotypes is not that they are untrue, but that they are incomplete. (Adichie 2009)

Adichies Ted-talk gör det klart att enröstade berättelser och praktiker, såsom den vågbaserade berättelsen om feminismens historia, alltid är exkluderande, och hon gör det utifrån ett intersektionellt perspektiv där makthierarkier i termer av ras, etnicitet, nation, genus, klass och globala politiska klyftor blir tydliga eftersom de genomskär varandra. Genom att ta utgångspunkt i olika positioner, inklusive sin egen, förlägger hon inte produktionen av *single stories* hos någon specifik, ondsint "annan". Istället förlägger hon konstruktionen av dessa berättelser just där makten att reducera befinner sig, oavsett om den finns hos henne själv, i produktion och distribution av barnböcker, i rasistiska skildringar av afrikaner eller hos en okunnig rumskamrat. Jag tycker att denna rörlighet i perspektiv och hierarkisk ordning är stilistiskt elegant och pedagogisk. Det är också förhållandevis ovanligt att vara så frankt självreflexiv som Adichie är när hon beskriver den intersektionella produktionen av stereotyper. Det ger trovärdighet och pondus i mina ögon. I förlängningen av Adichies framställning blir det således viktigt att sträva efter kunskapsproduktion med

utgångspunkt i flera olika röster, flera olika perspektiv som är radikalt skilda från varandra, och att samtidigt vara medveten om den alltid närvarande risken att skapa *single stories*. I ett akademiskt sammanhang innebär det rent konkret att subjekt med mycket olika kunskaper och perspektiv ska verka. En sådan epistemologisk pluralism innebär inte bara att kunskapsproduktion i sig alltid betraktas som ofullständig och som ett led i en process. Den innebär också en syn på skillnad som en tillgång. Nietzsche skriver:

The more emotional affects we allow to be expressed in words concerning something, the more eyes, different eyes, we know how to train on the same thing, the more complete our "idea" of this thing, our "objectivity," will be. (Nietzsche 1994: 13)

Det här kan tyckas självklart i vårt tidevarv, men jag ser exempel på motsatsen, alltså hävdandet av den egna berättelsen eller kunskapen som den allenarådande och rätta, nästan varje dag, i politik, kultur och akademisk argumentation och textproduktion. Nietzsche håller fram ett förslag på hur radikal skillnad, radikalt olika röster och känslor kan betraktas som en förutsättning för bra kunskapsproduktion. På så sätt pekar han ut en epistemologisk position bortom frågor om inkludering och exkludering. Det kan se ut om en utopi, men jag har dessa två berättelser som rättesnöre i nuläget och tycker att Adichies och Nietzsches polyfona utgångspunkt kan ersätta vägmetaforiken i feministisk historieskrivning och kunskapsproduktion.

FARAHANI: Med utgångspunkt i det Adichie beskriver som *single stories* blir det också viktigt att reflektera över *vilka* som har privilegiet att förhålla sig till just endast *en* berättelse om den andre. Som Adichie säger i sitt Ted-talk: bara för att hon har läst *en* amerikansk bok om en manlig seriemördare utgår hon inte från att *alla* män i USA skulle vara seriemördare. Det finns en position där denna brist på kunskap inte ens är ett problem, utan snarare ett privilegium. Jag kan ge ett exempel för att klargöra vad jag menar. Filmen *Yes* (2004) regisserad av Sally Potter utgör en filmisk respons på terrorattackerna 11e september 2011 och berör några av de största konflikterna i vår samtid - religiösa, politiska och sexuella. Filmen utgår från en kärleksaffär mellan en välbärgad amerikansk kvinna och en man från Mellanöstern. Kvinnan är gift med en politiker som bedrar henne ständigt. Sårad och besviken på sitt äktenskap inleder hon en passionerad relation med en före detta kirurg från Libanon som jobbar i ett kök i London. Mannen förlorar sitt jobb i köket efter en konflikt präglad av rasism och klassmotsättningar. I en av de mest gripande scenerna meddelar

han kvinnan att han vill återvända till Libanon. Kvinnan förstår inte varför han vill lämna henne, han å sin sida anklagar henne, talar om sin känsla av att vara 'tagen' av en rik, vit amerikansk kvinna genom att jämföra med den amerikanska militära invasionen: "You want to rule, You want to spoil / You want our land.

**Okunskap som privilegium
fyller inte bara en social
och politisk funktion utan
förvandlas till en epistemisk
praktik i sig som upprätthåller
rasism och sexism.**

You want our oil...In your land/ I am not seen. I am un-manned". Hon förstår inte vad de här konflikterna har med deras relation att göra. Förbryllad och sårad känner hon sig anklagad för maktstrukturer, globala klyftor och konflikter som hon inte kan stå för. Han ber henne då nämna namnet på *en* politiker, *en* författare, *en* bok från hans hemland (eller grannländer). Sedan berättar han om den mödosamma resa som han har gjort för att möta henne. Han har lärt sig hennes språk, litteratur, politik.

Detta komplicerade intersektionella exempel innehar självklart flera makt- ojämligheter baserade på kön, klass, erotik etcetera. Exemplet visar hur, även i ett så intimt sammanhang som en kärleksrelation – med inbyggd nyfikenhet och intresse för den andra – skillnader existerar kring vilka kroppar som har råd att vara

okunniga om de andra. Denna brist på kunskap och intresse utgör en maktposition i behov av kritisk granskning när vi beskriver förhållanden kring kunskapsproduktion och hur de upprättas och vidmakthålls (Sullivan och Tuana 2007; Proctor och Schiebinger 2008). Okunskap som privilegium fyller inte bara en social och politisk funktion utan förvandlas till en epistemisk praktik i sig som upprätthåller rasism och sexism (Alcoff 2007). Du kan inte ana hur många av sådana "personliga" erfarenheter jag bär med mig under mitt diasporiska liv i Sverige. Hur mina närmaste vänner – som annars verkar politiskt och kulturellt bevandrade och intresserade – nästan aldrig har frågat om valresultatet i Iran, någon jordbevning som har hänt där, eller någon roman eller film (självklart förutom de som blivit kända via västerländska kanaler). Dessa förhållanden summerar filosofen Amanda Fricker (2017) i ett slående begrepp: epistemisk orättvisa (*epistemic injustice*).

Nu vill jag återgå till de signifikanta poängerna som du lyfter upp i relation till inkludering, exkludering och hur de påverkar kunskapsproduktionens processer och utkomst. Det belyser vilka kroppar, intressen och kunskaper som får bekräftelse i olika akademiska sammanhang och blir kanske tydligast i det som kallas "the politics of citation" (Chang 2009). Ahmed (2017: 2) diskuterar hur "politics of dismissal" äger rum vid sidan av vilka vi väljer att referera till. Vilka vi citerar och refererar till (citationlity), formar inte bara någon form av "academic relationality" (Ahmed 2014), utan

är som tegelstenar med vilka vi bygger våra hem. ”My citation policy has affected the kind of house I have built” tydliggör Ahmed (2017: 16). De namn som finns i vår kurslitteratur och de som vi refererar till visar inte bara vilka som konstitueras som experter och kunniga subjekt utan också var vi vill placera vår egen kunskap och var vi söker bekräftelse för våra egna kunskapsproduktioner. Därför blir det lätt att tillbakavisa någon annans kunskap när den inte bekräftar och förstärka min egen kunskap. I en intersektionell och institutionaliserad obligatoriskt eurocentrism (Hall 1996) som ständigt artikuleras och förkroppsligas i våra kurser, texter, seminarier och konferenser formas den kunskap som vi grundar våra antaganden på och den kunskap vi reproducerar. Vi följer inte bara en vetenskaplig socialiserad vana och rutin, utan cementerar än en gång vilka kroppar som är kunniga och representerar våra discipliner och tankegångar. Det är genom bekanta referensramar/personer som vi kan orientera och justera vår akademiska/intellektuella kompass. Jag skulle hävda att postkoloniala teoriers inmarsch och närvaron av rasifierade forskare inom svensk akademi har bidragit till en upprustning av våra litteraturlistor och seminarier, med ”andra namn” och nytt innehåll. I likhet med Sara Ahmed (2013) har de flesta av mina antiracistiska och feministiska glädjedödare och mest obekväma erfarenheter inom akademien ägt rum då jag ifrågasatt givna inkluderingar genom att fråga: Vilka är inbjudna, synliga? Vilka andra kun-

skapsproducenter än de givna, erkända, vita manliga och kvinnliga akademiska eller intellektuella subjekt kan vi citera och referera till? Ahmed (2013) resonerar kring hur våra inlärdas citeringspraktiker format feministisk forskning och visar att även när feminister refererar till varandra inramar de sig själva i relation till manliga intellektuellas arbete. Jag kunde inte låta bli – trots all dess relevans – att uppmärksamma det när du refererade till Nietzsche när du redogjorde för Adichies tankar. Jag är nyfiken, hur tänker du? Behövde du koppla Nietzsche till Adichie för att bekräfta henne? Räckte hon inte själv? Behöver man rama in hennes tankar med hjälp av en manlig västerländsk ikon? Eller ... jag vill inte framstå som en citeringspolis men vill få till en sund reflektion kring vad vi gör.

LUNDBERG: Kort angående min referens Nietzsche: javisst, säkert är det så att detta är ett lysande exempel på Halls (1996) obligatoriska eurocentrism, något som ger mitt skrivande en viss tyngd och riktning, men också som ett sätt att signalera att jag kommer in från ett utpräglat humanistiskt håll, vilket kan kännas viktigt för mig i transdisciplinära sammanhang. Det finns helt klart ett inslag av vana och slentrian här, som känns bekväm. Jag skulle dock inte säga att citatet ramar in Adichie. I den här texten ser jag hennes bidrag som den teoretiska röda tråden. Hos henne finns en konkret intersektionell maktanalys. Citatet från Nietzsche tydliggör å andra sidan en generativ syn på skillnad på ett sätt som jag inte tycker att Adichie gör.

Han gör behovet av skillnad och själva vitsen med skillnad helt uppenbar; utan radikala skillnader förgås vi, om inte annat så av ren tristess. Så jag tycker att citatet snarare fungerar kompletterande och klargörande vad gäller min position. Dessutom gillar jag det jag läst av Nietzsche. Han skriver på ett vilt och roligt sätt som få gör nuförtiden. Men jag håller förstås med dig: att jag citerar detta prestigefulla mansnamn är långt ifrån oskyldigt. Det gör saker med vår text. Kanske gör närvaron av hans namn att Adichie framstår mindre som den politiska och litterära gigant hon är? Sara Ahmed (2017) gör för övrigt en intressant sak i sin senaste bok där hon konsekvent undviker att referera vita män. Istället citerar hon olika typer av feministiska och antirasistiska texter och arbeten, akademiska såväl som konstnärliga. Hon refererar till skönlitteratur och film som möjliggjort för henne att välja den väg hon slagit in på. Hon skriver att den här hållningen vad gäller citering gör att hon i arbetet med den senaste boken känt sig mer sårbar, men att de texter hon citerar är det sällskap hon vill befinna sig i. Hon beskriver inte minst de skönlitterära texterna, dem hon kallar feministiska klassiker, som ett "survival kit" (2017: 17), och hon uppmanar andra feminister att plocka ihop sin egen variant av detsamma. Hon skriver också att hon hoppas att feminister tillsammans kan skapa kris i de rådande sexistiska och rasistiska citeringspraktikerna. Genom att rucka på dessa blir det lättare att följa andra, mindre upptrampade citeringsstigar. Jag tänker att det är det vi gör när vi låter Adichie inta en

huvudroll i den här texten. Hennes arbeten ingår i alla fall i mitt *survival-kit*, och det gör Annika Thors ungdomsromaner också. Ibland får jag uppfattningen att det poetiska betraktas som mindre politiskt, mer neutralt och ofarligt än sakprosa. För mig är det ofta tvärtom.

FARAHANI: En av de viktigaste poängerna i Adichies tal tycker jag är hur hon pratar om den reducerande kraften och följderna av "the single story". Hon understryker att problemet med dessa inte är att de är osanna, utan att de är ofullständiga. De gör att *en* berättelse bli *den enda* berättelsen. Jag kan koppla detta till min långvariga forskning om konstruktioner av diasporiska feminineter, maskuliniteter och sexualiteter bland iranier. Det har varit en ständig utmaning: Hur ska jag skriva om könade, rasifierade och klassbaserade berättelser som intervjupersoner delar med mig utan att förstärka orientalistiska stereotyper? Det finns i västerländska kontexter en dominerande berättelse om den muslimska mannen eller kvinnan från Mellanöstern som inte nödvändigtvis alltid är fel, men definitivt ofullständig. Den är homogeniserande och kontextlös (där nationella, politiska, globala och klassbaserade faktorer – bland andra – lyser med sin frånvaro). Dessutom, i ett diasporiskt sammanhang ställs invandrades kultur ansvarig för missförhållanden och brist på jämlikhet.

Här vill jag ta upp ett exempel för att klargöra vad jag menar. För inte så länge sedan träffade jag en akademiker med utländsk bakgrund. Efter mer än 12

år efter sin disputation lever hon fortfarande med korta anställningar och heltidsundervisning på olika lärosäten. Hon är runt 40 år gammal, har inga barn eller man och lever enligt egen utsago ett icke-traditionellt liv. Flera av hennes (svenska) kolleger som har familj och barn hade disputerat samtidigt eller långt efter henne och hade fasta tjänster och bra positioner. I ett samtal konstaterade hon:

Om jag bli arbetslös kommer jag statistiskt placeras bland arbetslösa invandrade kvinnor och min arbetslöshet kommer att förklaras med att jag är en invandrad kvinna från en traditionell kultur med gammeldags kvinnosyn. Det kommer *inte* att kopplas samman med otrygga anställningar, rasism eller andra faktorer på den svenska arbetsmarknaden, eller inom universitetsvärlden.

Sälunda förläggs ansvaret för arbetslösheten till en enda berättelse, den om ”de andras” förtryckande kultur och kvinnosyn. En annan aspekt i detta sammanhang är att som invandrare och kvinna är det förknippat med risk att, som många andra vita kvinnor (och män) från medelklassen, prata om längtan efter att skapa familj eller spendera tid med sina barn eller till och med prioritera sina barn och familj – utan att befästa den redan etablerade diskursiva representationen/stereotypen om vem en invandrad kvinna är och vad hon vill göra med sitt liv (viga det åt hem och familj). Och om en invandrad kvinna tvärtom säger att hon *inte* längtar efter att bilda familj, och då framstår som progressiv, får hon istället kommentaren att hon blivit ”svensk”. Dessa ”positiva” kommentarer rörande invandrade kvinnors förvandling till att bli ”svenska” avslöjar hur alla typer av ”självständighet” eller ”progressivitet” i tänkande eller beteende anses härröra från en förställning om ”svenskhet” (Farahani 2013, 2017). Invandrade kvinnor betraktas som subjekt endast då de kan förstås som ett västerländskt subjekt. Denna uppfattning osynliggör också alla de förhandlingar som kvinnor hanterar dagligen, och den tenderar att konstruera en svart-vit bild av en kvinna som antingen är objekt och offer för sin kultur eller som befriat subjekt eftersom hon har blivit västerniserad.

Apropå Adichies berättelse vill jag även nämna Samira Makhmalbaf. Hon är en iransk filmregissör som år 1998 vid 17 års ålder blev den yngsta regissören i världen som deltog i den officiella delen av Cannes filmfestival. Hennes dokumentärfilm *Äpplet* handlar om två döttrar som var inlåsta av sina föräldrar (en arbetslös far och en blind mor) i elva år.

När deras grannar kontaktar en socialarbetare för att undersöka situationen leder det till att flickornas berättelse når världen, via Makhmalbafs filmatisering. *Äpplet* (1998) var Makhmalbafs långfilmsdebut och blev mycket uppmärksam-

mad. Vid en presskonferens bad en journalist Makhmalbaf förklara vilket land hon kommer ifrån: ett land som skapar förutsättningar för att en 17-årig flicka att via sitt arbete ta sig till Cannes filmfestival, eller ett land som tillåter att en pappa kan hålla sina döttrar inlåsta i elva år utan att någon uppmärksammar det? Makhmalbaf satt tyst en stund och sa sedan bestämt: ”Båda två”.

Så ja, det är det som Adiche säger:

Show a people as one thing, as only one thing, over and over again, and that is what they become. [...] The consequence of the single story is this: It robs people of dignity. It makes our recognition of our equal humanity difficult. It emphasizes how we are different rather than how we are similar... Stories matter. Many stories matter. Stories have been used to dispossess and to malign, but stories can also be used to empower and to humanize. Stories can break the dignity of a people, but stories can also repair that broken dignity. (Adichie 2009)

Jag vill fortsätta med ett annat exempel som åskådliggör hur handlingsutrymmet för rasifierade forskare kringkärs av karakteristiska oskrivna regler. Reza Aslan är iranskamerikansk teolog och religionssociolog som har skrivit flera böcker om olika religioner. År 2013 publicerade Aslan *Zealot: The Life and Times of Jesus of Nazareth (Upprorsmakaren: berättelsen om hur Jesus från Nasaret blev Jesus Kristus* på svenska). Aslan (2013) skriver att hans bok är en beskrivning av Jesus som historisk person och det historiska sammanhang som han befann sig i. Jag har varken läst boken eller är teolog, men vad som intresserar mig är hur Aslans expertposition misstänkliggörs utifrån det faktum att han är född i Iran och har muslimsk bakgrund och därmed antas stå för en trosbaserad bias (se exempelvis *Fox News* (Green 2013)). Detta samtidigt som Lauren Green (2013), journalist och *Fox News* expert på religiösa frågor, menar att endast kristna kan skriva om Jesus. Under en tio minuter lång intervju tvingas Aslan på ett generande sätt ideligen påminna om att han har en doktorsexamen i religionshistoria, att hans bok inte är en godtycklig muslims åsikt om Jesus, samt att han endast gjort sitt jobb som akademiker och religionsvetare när han skrivit sin bok om Jesus (precis som han har skrivit om andra religioner), att han inte har haft någon dold agenda som muslim. Dessa uppenbara misstänkliggöranden av en forskarposition tydliggör hur problematiska inneslutnings- och utslutningsmekanismer är. I det här fallet är Aslan synlig och får plats i många intervjuer och diskussioner. Men han uppmanar Laura Green (när hon fortsätter att ifrågasätta Aslans forskarlegitimitet genom att anklaga honom för att han har hemlighållit sin muslimska bakgrund och tro) att finna ett enda ställe i media som inte tar upp hans biografi. Den mediala logiken visar hur offentliggörandet

av Aslans bakgrund är en grundförutsättning för hans närvaro och ”inkludering” i alla sammanhang, inte bara i *Fox News* (Green 2013).

Överlappningar, skillnader, motsägelser

LUNDBERG: Mitt i allt detta ganska nedslående är jag glad att Samira Makhmalbaf ger svar på tal och inte är helt utelämnad till de röster som kategoriserar henne som det ena eller det andra. Att hon, med Butlers ord ”talks back” (Butler 1997).

Det du skriver; att dina informanter beskrivs som ”svenska”, antingen när de ger uttryck för något som uppfattas som positivt, eller när de inte betar sig enligt den orientalistiska stereotypen. Adichie beskriver en liknande erfarenhet från sin tid som student. Hennes amerikanska manliga universitetslärare kritiserade hennes text för att inte vara tillräckligt ”autentiskt afrikansk” (2009). Han verkade inte kunna ta in att det fanns överlappningar och likheter mellan honom själv och subjekt som levde på den afrikanska kontinenten; subjekt med akademisk utbildning och hemhörighet i en intellektuell medelklass. När Adichie skrev om den typen av människor tyckte professorerna att hennes skrivande klingade falskt och inte förmedlade afrikansk äkthet. Det genomgående i alla dessa berättelser är att det verkar vara svårt att hålla flera olika och radikalt skilda idéer och perspektiv i huvudet samtidigt, och att likheter och skillnader överlappar varandra. Kanske är det därför Reza Aslan och hans arbete blir svåra att hantera för *Fox News*. I sam-

manhanget är han utan tvivel det kunniga subjektet, innehar den expertposition som du beskriver ovan. Kanske är det just det som förvirrar; att han otvivelaktigt intar den platsen i relation till det kunskapsområdet. Oavsett alla dessa år av påstådd postindustriell rörlighet och multiplicitet i samhälle och kultur verkar behovet av en enhetlig bild av den andre, radikalt skild från ett lika enhetligt ”jag” eller ”vi” lika närvarande som för 50 år sedan. Sven-Erik Liedman (1999) kallar det sega strukturer: de hänger i över lång tid och verkar vara svåra att förändra. Sverige som nation brukar beskrivas som världens mest jämställda land vad gäller hälsa, samhällsligt inflytande och arbete (Hornscheidt 2008; se även UNDP 2015). Den här bilden har kritiserats, bland annat för att idén om Sverige som ett jämställdhetsparadis, befolkat av jämställdhetsivrare, är förknippad med vithet, och att denna vita jämställda befolkning också ställs, så som du beskriver, i relation till ojämställdhet förkroppsligad av den icke vita, gärna muslimska mannen och kvinnan som migrerat från Mellanöstern (Hubinette och Lundström 2011).

Å ena sidan är jag glad över att Sverige kommer väl ut i dessa internationella mätningar. Det är som du säger, att en sådan bild behöver inte med nödvändighet vara felaktig, och i termer av formell jämställdhet, alltså vad gäller lagar och policydokument, är Sverige ett av världens mest jämställda länder. Å andra sidan är bilden inte heltäckande. Samtiden visar på ganska våldsamma och ihållande exempel på extrem ojämställdhet i Sverige, exem-

pelvis vad gäller hälsa, våld, inflytande i offentligheten och på arbetsmarknaden. Jag tänker exempelvis på det näthat kvinnor, både rasifierade och vita, tar emot när de gör sin röst hörd i offentligheten. Hatet uppstår just när kvinnor ger uttryck för åsikter som skiljer sig från läsarens. När exempelvis *Metros* Cissi Wallin (2016) skrev om Bob Dylan, nobelpriset och att hon tyckte Dylans manliga fans betedde sig gubbigt besvarades texten med hot om död, våldtäkt och texter som beskrev Wallin som "en ful felknollad gnällfitta". Andra kvinnliga journalister skulle få "en kniv uppkörd i fittan och att deras döttrar ska bli gruppvåldtagna" (Gustafsdotter 2016). De negativa online-baserade reaktionerna mot kvinnor i offentligheten har det gemensamt att de baseras på skilda åsiktslinjer, att den offentliga kvinnan ger uttryck för åsikter som inte delas av läsaren, samt att reaktionen på åsiktsskillnaden präglas av psykiskt och fysiskt könat våld (jämför Gardiner med flera 2016). Att som kvinna delta i det samtida svenska offentliga samtalet är således förknippat med våld och hot om våld specifikt riktat mot könet. Därmed befinner sig den svenska jämställdheten alltså i en pågående och ganska våldsamt kamp mot den lika svenska ojämställdheten. Den stereotypa positiva bilden av det jämställda Sverige gör oss mindre benägna att beskriva och hantera den svenska ojämställdheten. Rösterna som hotar om död och våld skapar i mötet med Jämställdhetssverige en nationell kognitiv dissonans, för krånglig och smärtsam att ta in för den som identifierar sig med bilden av svenska (vita)

män och kvinnor som jämställdhetsivrare (Townes 2002; de los Reyes och Mulinari 2005; Farahani 2013). Samtidens uttryck för längtan efter homogenitet och enhetlighet i termer av nationsbygge, kultur, social struktur bygger på behov av att bibehålla rådande maktstrukturer, detta i kombination med inkompetens vad gäller att hantera inkongruens, skillnad, olikhet, likhet och överlappningar. Jag är inte säker på att denna brist handlar om att det per definition är svårare att hantera komplexitet. Snarare tänker jag att det har med vana att göra: det som Irigaray (1985) kallar vår längtan efter helhet och enhetlighet, vår vana att sträva efter det ideala talet ett (1) som ställer till det. Alla dessa strukturer och praktiker tänker jag spelar in i görandet av hemhörighet i diasporan.

FARAHANI: Definitivt. Denna vilja till och längtan efter enkla enhetliga berättelser tar inte bara udden av verkligheten, utan skapar förgivettagna förväntningar på att människor ska alla vara homogena rationella varelser. Inga motsättningar, inga komplikationer. Det finns inte bara många berättelser, inom varje berättelse kan det finnas en mängd olika motstridiga detaljer. Detta är i linje med vad bland många andra Leslie Bloom (1998) kallar fragmenterad subjektivitet som utmanar ideal i form av okomplicerad, enad, rationell subjektivitet. Enligt Bloom betraktas fragmentering, konflikt, tvetydighet, oreda, rörlighet, gränsöverskridningar, och förändringar i subjektivitet som tecken på svaghet och brist i relation till idén om ett enat subjekt. Genom att tillbakavisa

denna homogeniserade syn på människan och henens berättelser öppnar vi våra sinnen för att acceptera och erkänna komplexitet.

Här i avslutningen vill jag återknyta till artikelns frågor om migration, hemhörighet och kunskapsproduktion, och hur vi i artikeln fört dialog kring dessa. Jag ser det som viktigt att ta upp två saker. Exkludering är en funktion som följer på konstruktionen av positioner, individer betraktas som främlingar och outsiders. Det sker inom ramen för en specifik historieskrivning, med skiftande ihopkopplade maktstrukturer. Denna historia behöver skrivas om. Vi behöver flera historiebetraktningar som skildrar vårt samhälle från perspektiv som hittills varit tystade. Eftersom både du och jag är intresserade av mikronivåer och visuella och litterära representationer har vi kunnat visa hur makrostrukturer förkroppsligas i berättelser av människor som Adichie, Thor, Ahmed, Makhmalbaf, Potter och andra. Dessa berättelser på mikronivå är oerhört viktiga. För att citera Ahmed (2016: ingen sida) igen: "This is my story. It is personal. *The personal is institutional*".

LUNDBERG: Det personliga är det institutionella, jag tänker att det är just det vi försökt visa här. Att det personliga tar sig olika uttryck, och att dessa uttryck måste komma till tals, att de spelar en viktig roll. Och att uttrycken på mikronivå är många, extremt olika och villkorade av sammanhangens specificitet.

Tack för denna dialog Fataneh! Det har varit roligt och lärorikt, och jag hoppas att vi och andra kan fortsätta föra transversal dialog om dessa saker av vikt.

FARAHANI: Det tycker och hoppas jag med. Tack själv Anna!

TACK

till artikelns anonyma granskare och TGV:s redaktörer som bidragit till förbättringar av artikelmanus.

Referenser

- Adichie, Chimamanda Ngozi (2009) *The danger of a single story*. TED-talk [16 oktober 2009]. www.ted.com/talks/chimamanda_adichie_the_danger_of_a_single_story/transcript [10 augusti 2017].
- Adichie, Chimamanda Ngozi (2013) *Americanah*. Stockholm: Bonnier.
- Alcoff, Linda Martin (2007) Epistemologies of ignorance: Three types. Sullivan, Shannon och Tuana, Nancy (red) *Race and epistemologies of ignorance*. New York: State University of New York Press.
- Ahmed, Sara (2010) Vithetens fenomenologi. *Tidskrift för genusvetenskap* 31(1-2): 47-69.
- Ahmed, Sara (2013) Making feminist points. *Feministkilljoys.com* 11 september 2013. <https://feministkilljoys.com/2013/09/11/making-feminist-points/> [10 augusti 2017].
- Ahmed, Sara (2014) White men. *Feministkilljoys.com* 4 november 2014. <https://feministkilljoys.com/2014/11/04/white-men/> [10 augusti 2017].
- Ahmed, Sara (2016) Resignation is a feminist issue. *Feministkilljoys.com* 27 augusti 2016 <https://feministkilljoys.com/2016/08/27/resignation-is-a-feminist-issue/> [10 augusti 2017].
- Ahmed, Sara (2017) *Living a feminist life*. Durham och London: Duke University Press.
- Aslan, Reza (2013) *Zealot: The life and times of Jesus of Nazareth*. London: Wesbourne Press.
- Bhabha, Homi K. (2001) *The location of culture*. London och New York: Routledge.
- Bloom, Leslie Rebecca (1998) *Under the sign of hope. Feminist methodology and narrative interpretation*. Albany och New York: State University of New York Press.
- Brah, Avtar ([1996] 2002) *Cartographies of diaspora: Contesting identities*. London och New York: Routledge.
- Braidotti, Rosi (1994) *Nomadic subjects: Embodiment and sexual difference in contemporary feminist theory*. New York: Columbia University Press.
- Butler, Judith (1997) *Excitable speech: A politics of the performative*. New York: Routledge.
- Caughie, Pamela L. (2010) Theorizing the 'first wave' globally. *Feminist Review* 2010(95): 5-9.
- Chang, Robert S. (2009) *Richard Delgado and the politics of citation*. *Berkeley Journal of African-American Law and Policy* 11(1): 28-35.
- de los Reyes, Paulina och Mulinari, Diana (2005) *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.
- Farahani, Fataneh (2007) *Diasporic narratives of sexualities: Identity formations among Iranian-Swedish women*. Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis.
- Farahani, Fataneh (2012) Diasporic masculinities: Reflections on gendered, raced and classed displacements. *Nordic Journal of Migration Research* 2(2): 159-166.
- Farahani, Fataneh (2013) Racializing masculinities in different diasporic spaces: Iranian born men's navigations of race, masculinities and the politics of difference. Hearn, Jeff, Blagojević, Marina och Harrison, Katherine (red) *Rethinking transnational men: Beyond, between and within nations*. New York: Routledge.
- Farahani, Fataneh (2015) Home and homelessness and everything in between: A route from one uncomfortable zone to another one. *European Journal of Women's Studies* 22(2): 241-247.

- Farahani, Fataneh (2017) *Gender, sexuality and diaspora*. New York och London: Routledge.
- Fricker, Miranda (2007) *Epistemic injustice: Power and the ethics of knowing*. Oxford: Oxford University Press.
- Gardiner, Becky, Mansfield, Mahana, Anderson, Ian, Holder, Josh, Louter, Dan och Ulmanu, Monica (2016) The dark side of Guardian comments. *The Guardian* 12 april 2016. <https://www.theguardian.com/technology/2016/apr/12/the-dark-side-of-guardian-comments> [21 december 2016].
- Graff, Agnieszka (2007) A different chronology: Reflections on feminism in contemporary Poland. Gillis, S., Howie, Gillian och Gillis, Stacy (red) *Third wave feminism: A critical exploration*. Basingstoke: Macmillan.
- Green, Laura (2013) Intervju med Reza Aslan. *Fox News* 26 juli 2013. <https://www.youtube.com/watch?v=Jt1cOnNrY5s> [10 augusti 2017].
- Gustafsdotter, Jeanette (2016) Hoten Cissi Wallin får är hot mot demokratin. *Metro* 25 oktober 2016.
- Hall, Stuart (1996) Introduction: Who needs identity? Hall, Stuart och du Gay, Paul (red) *Questions of cultural identity*. London: Sage.
- Hemmings, Clare (2011) *Why stories matter: The political grammar of feminist theory*. Durham, NC: Duke University Press.
- hooks, bell (1989) *Talking back: Thinking feminist, thinking black*. Boston: South End Press.
- hooks, bell (2005) Theory as liberatory practice. Kolmar, Wendy och Bartkowski, Frances (red) *Feminist theory: A reader*. New York: McGraw-Hill.
- Hornscheidt, Antje (2008) Sweden - the world's most feminist society: An analysis of current Swedish media debates and person appellation forms as a tool within CDA. *Journal of Language & Politics* 7(3): 391-412.
- Hübinette, Tobias och Lundström, Catrin (2011) Sweden after the recent election: The double-binding power of Swedish whiteness through the mourning of the loss of 'old Sweden' and the passing of 'Good Sweden'. *Nora: Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 19(1): 42-52.
- Irigaray, Luce (1985) *Speculum. Of the other woman*. New York: Cornell University Press.
- Karlsson Rixon, Annica och Martinsson, Lena (2013) Trots allt. *Tidskrift för genusvetenskap* 24(1): 7-22.
- Kelly, Elaine (2006) White hospitality: A critique of political responsibility in the context of Australia's anti-asylum-seeker laws. *Continuum* 20(4): 457-469.
- Liedman, Sven-Eric (1999) *I skuggan av framtiden: modernitetens idéhistoria*. Stockholm: Bonnier.
- Lundberg, Anna (2008) *Allt annat än allvar. Den komiska kvinnliga grotesken i svensk samtida skrattekultur*. Stockholm och Göteborg: Makadam.
- Lundberg, Anna (2012) Grossly inadequate: Feminist figurations, neoliberal governmentality and comic culture. *Nora: Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 20(4): 289-294.
- Lundberg, Anna och Werner, Ann (2016) Gender jobs: Former students negotiating Gender Studies knowledge and employment in Sweden. *The European Journal of Women's Studies*. Publicerad online 5 oktober 2016.

- Lykke, Nina (2011) This discipline which is not one: Feminist studies as a post-discipline. Buikema, Rosemarie, Griffin, Gabriele och Lykke, Nina (red) *Theories and methodologies in postgraduate feminist research: Researching differently*. New York: Routledge.
- Nietzsche, Friedrich ([1887] 1994) *On the genealogy of morality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Proctor, Robert N. och Schiebinger, Londa (2008) *The making and unmaking of ignorance*. Stanford: Stanford University Press.
- Rosello, Mireille (2001) *Postcolonial hospitality: The immigrant as guest*. Stanford: Stanford University Press.
- Sassen, Saskia (2014) *Expulsions: Brutality and complexity in the global economy*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Spivak, Gayatri Chakravorty (1999) *A Critique of postcolonial reason. Toward a history of the vanishing present*. Cambridge och London: Harvard University press.
- Spivak, Gayatri Chakravorty (2003) *Death of a discipline*. New York: Columbia University Press.
- Spivak, Gayatri Chakravorty (2008) *Other Asias*. Oxford: Blackwell.
- Stoler, Anna Laura (2010) *Along the archival grain: Epistemic anxieties and colonial common sense*. Princeton: Princeton University Press.
- Sullivan, Shannon och Tuana, Nancy (2007) *Race and epistemologies of ignorance*. New York: State University of New York Press.
- Thor, Annika (1996) *En ö i havet*. Stockholm: Bonnier Carlsén.
- Towns, Ann (2002) Paradoxes of (in)equality: Something is rotten in the gender equal state of Sweden. *Cooperation and Conflicts* 37(2): 157-179.
- Tripp, Aili Mari (2006) The evolution of transnational feminisms: Consensus, conflict and new dynamics. Ferree, Myra Marx och Tripp, Aili Mari (red) *Global feminism: Transnational women's activism: Organising and human rights*. New York och London: New York University Press.
- UNDP (2016) *Human Development Report 2015*. New York: United Nations Development Programme.
- Wallin, Cissi (2016) Dylan-män, släpp guran och lär er slicka istället. *Metro* 13 oktober 2016.
- Windel, Joel (2017) Hidden features in global knowledge production: (Re)positioning theory and practice in academic writing. *Revista Brasileira de Linguística Aplicada* 17(2): 355-378.
- Yes (2004) Regissör Sally Potter. Sony Pictures. Film.
- Yuval-Davis, Nira (1999) What is 'Transversal Politics'. *Soundings* 1999(12): 94-98.
- Äpplet (1998) Regissör Samira, Makhmalbaf. Hubert Bals Fund, MK2 Productions, Makhmalbaf Productions. Film.

Nyckelord

Transversal dialog, intersektionalitet, migration, hemhörighet, kunskapsproduktion,

Anna Lundberg

Tema Genus

Linköpings universitet

581 83 Linköping

E-post: anna.a.lundberg@liu.se

Fataneh Farahani

Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap

Stockholms universitet

106 91 Stockholm

E-post: fataneh.farahani@etnologi.su.se